

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.4.22>

І. А. Скічко

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті досліджено взаємодію в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності як загальноправову та суто криміналістичну категорію. Надано визначення поняттю взаємодії, охарактеризовано її види та вказано на те, що в залежності від ступеня суспільної небезпечності, або специфіки відповідного правопорушення залежить обсяг і кількість залучуваних сил і засобів до проведення слідчих (розшукових) дій.

Авторкою обґрунтовується, що взаємодія як вид комунікації в досудовому розслідуванні будь-якого кримінального правопорушення полягає в залученні на законних підставах якомога ширшого кола уповноважених на здійснення відповідної діяльності осіб з метою досягнення завдань кримінального провадження, й перш за все – якомога більш ефективного й швидкого притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Доведено, що видами взаємодії є такі як взаємодія з: оперативними підрозділами, прокурором, судом, громадськістю та іншими установами й організаціями. Всі ці категорії, тим чи іншим способом впливають на процес здійснення досудового розслідування відповідними суб'єктами й в умовах тимчасової окупації окремих територій України допомагають проводити різні слідчі (розшукові) дії та приймати відповідні процесуальні рішення ефективно, в різних географічних точках.

Додатково обґрунтовано позицію про те, що міжвідомча взаємодія є одним із найбільш ефективних видів взаємодії в досудовому розслідуванні колабораціонізму, оскільки не завжди відповідні злочини виявляються профільними органами досудового розслідування, тому початковий етап і проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, здійснюється, наприклад слідчими Національної поліції, а вже в подальшому, такі матеріали передаються за підслідністю до органів безпеки.

Перспектива подальшого дослідження взаємодії в досудовому розслідуванні колабораціонізму полягає в необхідності більш глибокого опрацювання теоретичних основ і емпіричного матеріалу, а також практичних матеріалів щодо комунікації в досудовому розслідуванні колабораціонізму.

Ключові слова: розслідування, колабораціонізм, відповідальність, взаємодія, слідча діяльність, правоохорона.

Актуальність тематики. Сучасні способи ведення активних бойових дій, що постали в якості загрози для української державності суттєво перетинаються з іншими, нестандартними способами досягнення противником протиправних, загарбницьких цілей. У період повномасштабного вторгнення російських загарбників на територію України, системним стало явище вчинення діянь колабораційного характеру, що несуть загрозу для державного суверенітету та територі-

альної цілісності України, що в свою чергу потребує наукового опрацювання з метою встановлення найефективніших методик розслідування.

Належить звернути увагу на те, що колабораціонізм як антидержавницьке явище зумовлює необхідність реалізації правоохоронної функції держави в указаному напрямі та створює підвалини для систематизації та ефективізації процесів здійснення досудового розслідування. Одним із найбільш ефективних способів організації досудового роз-

слідування за всіма напрямками є взаємодія. Взаємодія в широкому розумінні, може тлумачитись дослідниками як процес комунікації з окремого проблемного питання, чи в ситуації, коли виконання певного завдання потребує додаткових технічних чи інших ресурсів.

Водночас, належить зауважити, що питанню забезпечення взаємодії в правоохоронній діяльності загалом і досудовому розслідуванні зокрема присвячували праці багатьох вчених. Наприклад, неодноразово торкалися відповідних проблемних питань за вказаною тематикою такі дослідники: В. Бурлака, О. Кобзар, І. Козаченко, В. Малярова, А. Михайличенко, О. Татаров, Л. Удалова, М. Цуцкірідзе, С. Чернявський, А. Шевчишен, В. Шепітько, О. Юхно та інші. Проте, враховуючи обставини широкомасштабного російського вторгнення на територію України, повальну кількість колабораційних діянь та значну потребу в оптимізації процесів здійснення досудового розслідування за вказаним видом кримінального правопорушення, дана тематика набуває нових якісних характеристик і має бути досліджена додатково.

Метою статті є теоретико-правова характеристика взаємодії в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності. Це в свою чергу зумовлює необхідність розв'язання таких дослідницьких завдань, як: 1. Окреслення змісту та сутності поняття взаємодії загалом, а також взаємодії в досудовому розслідуванні, зокрема; 2. Обґрунтування системи видів взаємодії в досудовому розслідуванні; 3. Окреслення основних науково-теоретичних і практичних висновків щодо предмета дослідження та узагальнення пропозицій на основі проаналізованого матеріалу.

Об'єктом статті виступають суспільні відносини, в сфері здійснення досудового розслідування колабораційної діяльності.

Предметом дослідження є взаємодія в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності.

Виклад основного матеріалу статті. Взаємодія в будь-якому досудовому розслідуванні є невід'ємною складовою результативного та швидкого процесу притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що вчинили злочин. Відповідно,

цей процес має бути досліджений якомога більш якісно та структурно, що дозволить окресливши його зміст, виокремити неточності та прорахунки, що пов'язується з ним, пропрацювати їх врегулювання та забезпечити дотримання прав і свобод людини і громадянина в даному процесі.

В. Шепітько, пропонує розуміти взаємодію, як процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємозумовленість і зв'язок [1]. Слушним на нашу думку є зауваження процесі взаємодія як взаємозумовленого, а також окреслення його форми – вплив суб'єктів один на одного, з метою досягнення спільної цілі. В загальноправовому розумінні взаємодія завжди має мету, водночас, у криміналістичному тлумаченні – така мета полягає в необхідності встановлення всіх обставин учиненого кримінального правопорушення та притягнення до вини всіх винних у його вчиненні осіб.

На думку А. Таранової, ефективність та продуктивність досудового розслідування кожного окремо взятого в провадження кримінального правопорушення належить до компетенції одного слідчого чи їх групи у відповідному кримінальному провадженні [2], що на нашу думку й відображає зміст і сутність взаємодії як комплексу дій декількох суб'єктів закріплених однією метою та в одному напрямі. Водночас, із урахуванням положень Кримінального процесуального кодексу України важливим є зазначення того, що не всі суб'єкти можуть бути залучені до такої взаємодії та не всі результати діяльності залучених суб'єктів, можуть бути використані як докази в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності, оскільки специфіка досудового розслідування відповідного злочину обумовлюється як правилами підслідності так і низкою нормативно-правових актів міжвідомчого характеру.

А. Михайличенко підкреслює, що значення взаємодії обумовлюється тим, що мета боротьби зі злочинністю, що стоїть перед системою органів внутрішніх справ, може бути досягнута тільки спільними і погодженими зусиллями різних органів, служб і підрозділів, які розрізняються своїми конкретними завданнями, функціональними

обов'язками, організацією і способом дії [3]. Наведена позиція, зокрема крізь призму розуміння основних теоретико-правових елементів відповідної категорії чітко відображає (за аналогією) сутність та зміст взаємодії в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності. Остання, є загальносоціальним, деструктивним і невпинно руйнівним у державницькому розумінні явищем, що впливає на стійкість державного суверенітету, а відповідно відображається на забезпеченості прав і свобод всіх без виключення людей і громадян. Таким чином, здійснення досудового розслідування такої діяльності потребує залучення широкого кола сил і засобів, з метою якомога більш ефективного проведення всіх слідчих (розшукових) дій, прийняття процесуальних рішень, а також проведення, за необхідності додаткових заходів.

Об'єктивна необхідність взаємодії (в класичному її розумінні) обумовлюється тим, що декілька суб'єктів (навіть з різних відомств, органів, підрозділів) мають спільну задачу, мету та орієнтир на протидію злочинності. Тому, навіть враховуючи відмінності в їхньому функціональному та структурному стані, такий інструмент може суттєво оптимізувати процеси й етапи щодо досягнення позитивних результатів [4]. Водночас, чільним буде зазначити, що взаємодія не є універсальним процесом, у досудовому розслідуванні колабораціонізму, оскільки законодавство України виділяє й окреслює чітко коло суб'єктів, що можуть бути долучені до відповідного процесу. Зокрема це стосується, наприклад слідчо-оперативних груп Національної поліції України, котрі виїжджаючи на місце події зобов'язані вжити всіх заходів для документування відповідного злочину (тобто, фактично, розпочати проведення початкового етапу розслідування), а вже після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та визначення підслідності прокурором за органами безпеки, розпочнеться основний етап досудового розслідування та може бути застосоване найширше коло взаємодії.

Водночас, авторитетний дослідник О. Юхно вважає, що взаємодія, перш за все є правовою комунікацією спеціально уповноважений і адміністративно незалежних одне від одного суб'єктів, що

спрямовують свої зусилля на досягнення спільного результату в спосіб реалізації повноважень, застосування форм, методів і способів, що не суперечать закону та властиві кожному такому суб'єкту індивідуально [5]. Слід звернути увагу на теж на те, що слідчо-оперативна взаємодія в досудовому розслідуванні незаконного перешкоджання реалізації права громадян збиратися мирно, полягає в наданні в установленому Кримінальним процесуальним кодексом України доручень у конкретних кримінальних провадженнях з урахуванням обсягу й складності слідчих (розшукових) дій, які необхідно провести [6]. Таким чином, нами також підтримується аналогічна позиція про те, що взаємодія з оперативними підрозділами в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності посідає чільне місце, оскільки здебільшого такі злочинні посягання виявляються в оперативний спосіб (в обставинах неочевидності), що суттєво ускладнює документування та подальше здійснення досудового розслідування в них, без участі оперативних підрозділів загалом, а також використання негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема (останнє, як правило ототожнюється з основними обов'язками оперативних підрозділів та їх функціоналом, хоча Кримінальний процесуальний кодекс України, передбачає можливість слідчому, прокурору проводити їх самостійно).

Деякі дослідники характеризують взаємодію як своєрідну модель комплексного здійснення правоохоронних заходів, які здійснюються з урахуванням відповідних умов оперативної ситуації (обстановки) у спосіб концентрації сил, засобів і методів, здійснення спільних заходів, вибором таких тактичних прийомів або їх комбінацій, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково короткі терміни, при найменших витратах і при безумовному дотриманні чинного законодавства [7]. Така концепція кореспондується з розумінням та сутністю застосування категорії «сили оборони України», що ввійшло в правовий обіг після масштабного російського вторгнення, оскільки взаємодія сил і засобів сектору безпеки і оборони, є запорукою як успіхів на полі бою по

лінії фронту так і поза його межами – в справі притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що посягають на суверенітет України та її територіальну цілісність в спосіб здійснення колабораційної діяльності.

В. Малярова стверджує, що основну користь, що дає взаємодія в контексті правоохоронної діяльності органів правопорядку це продуктивізація праці (досягнення значно кращих результатів), оптимізація процесів і ситуацій пов'язаних із порушенням процесуальних й інших строків у досудовому розслідуванні, а також найменша витратність сил (що безперечно позитивно впливає на можливість виконувати інші завдання та функції пов'язані з досудовим розслідуванням) [8], а поряд із цим, М. Романов указує, що серед видів взаємодії в досудовому розслідуванні кримінальних проступків існують такі як: оперативна взаємодія, судова, прокурорська, експертна та міжінституційна взаємодія [9]. Такий плюралізм думок у відповідній юридичній площині, перш за все дозволяє узагальнити розуміння про процеси взаємодії в досудовому розслідуванні як такі, що потребують врегулювання, систематизації та чіткої нормативної регламентації, оскільки без ефективного забезпечення збору всієї без виключення доказової інформації щодо колабораційної діяльності не можливим буде не лише притягнення до відповідальності осіб, що її провадили, а й подальше здійснення оперативно-розшукової протидії відповідним проявам на території України.

Висновки. У статті досліджено взаємодію в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності як загальноправову та суто криміналістичну категорію. Надано визначення поняттю взаємодії, охарактеризовано її види та вказано на те, що в залежності від ступеня суспільної небезпечності, або специфіки відповідного правопорушення залежить обсяг і кількість залучуваних сил і засобів до проведення слідчих (розшукових) дій.

Авторкою обґрунтовується, що взаємодія як вид комунікації в досудовому розслідуванні будь-якого кримінального правопорушення полягає в залученні на законних підставах якомога ширшого

кола уповноважених на здійснення відповідної діяльності осіб з метою досягнення завдань кримінального провадження, й перш за все – якомога більш ефективного й швидкого притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Доведено, що видами взаємодії є такі як взаємодія з: оперативними підрозділами, прокурором, судом, громадськістю та іншими установами й організаціями. Всі ці категорії, тим чи іншим способом впливають на процес здійснення досудового розслідування відповідними суб'єктами й в умовах тимчасової окупації окремих територій України допомагають проводити різні слідчі (розшукові) дії та приймати відповідні процесуальні рішення ефективно, в різних географічних точках.

Додатково обґрунтовано позицію про те, що міжвідомча взаємодія є одним із найбільш ефективних видів взаємодії в досудовому розслідуванні колабораціонізму, оскільки не завжди відповідні злочини виявляються профільними органами досудового розслідування, тому початковий етап і проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, здійснюється, наприклад слідчими Національної поліції, а вже в подальшому, такі матеріали передаються за підслідністю до органів безпеки. Перспектива подальшого дослідження взаємодії в досудовому розслідуванні колабораціонізму полягає в необхідності більш глибокого опрацювання теоретичних основ і емпіричного матеріалу, а також практичних матеріалів щодо комунікації в досудовому розслідуванні колабораціонізму.

Список використаної літератури:

1. Шепітько В. Ю. Криміналістика: енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2001. С. 42.
2. Бурлака В. В. Особливості відомчої взаємодії слідчого з оперативними та іншими підрозділами ОВС під час розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* 2014. № 2. С. 254–263.
3. Михайличенко А. О. Взаємодія з оперативними підрозділами та правоохоронними

- органами. *Науковий вісник Львівського юридичного інституту МВС України*. 2004. № 1. С. 26–32.
4. Кобзар О. Ф. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 3. С. 25–27.
  5. Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та розкритті злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 32–36.
  6. Теоретичні та практичні основи формування методики досудового розслідування незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій : монографія / М. Ю. Романов; Донецький держ. Ун-т. внутр. справ. К. : 7БЦ, 2022. 312 с.
  7. Козаченко І. П., Регульський В. Л. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності. Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 1999. С. 178–203.
  8. Малярова В. О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика : монографія. Харків : Диса плюс, 2013. С. 264.
  9. Романов М. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України : дис. докт. Філософії : 081 «Право». Київ, 2022. 264 с.
-

Skichko I. Interaction in the pre-judicial investigation of collaborative activities: theoretical and legal aspect

The article examines the interaction in the pre-trial investigation of collaborative activity as a general legal and purely forensic category. The concept of interaction is defined, its types are characterized, and it is pointed out that depending on the degree of public danger or the specifics of the relevant offense, the volume and number of involved forces and means for conducting investigative (search) actions depends.

The author justifies that interaction as a type of communication in the pre-trial investigation of any criminal offense consists in involving, on legal grounds, the widest possible range of persons authorized to carry out relevant activities in order to achieve the objectives of the criminal proceedings, and above all, to attract the most effective and fastest possible criminal liability of persons who have committed a criminal offense.

It has been proven that the types of interaction are such as interaction with: operative units, the prosecutor, the court, the public, and other institutions and organizations. All these categories, in one way or another, influence the process of pre-trial investigation by the relevant subjects and, under the conditions of temporary occupation of certain territories of Ukraine, help to carry out various investigative (search) actions and make relevant procedural decisions effectively, in different geographical points.

In addition, the position that interdepartmental interaction is one of the most effective types of interaction in the pre-trial investigation of collaborationism is substantiated, since the relevant crimes are not always detected by the relevant bodies of the pre-trial investigation, therefore the initial stage and the implementation of priority investigative (search) actions are carried out, for example, by the investigators of the National Police, and in the future, such materials are handed over to the security authorities as necessary.

The perspective of further research of interaction in the pre-trial investigation of collaborationism lies in the need for a more in-depth study of theoretical foundations and empirical material, as well as practical materials on communication in the pre-trial investigation of collaborationism.

Key words: investigation, collaborationism, responsibility, interaction, investigative activity, law enforcement.